

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 9.2.2005
KOM(2005) 34 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

**OIKEUDELLISTA YHTEISTYÖTÄ YKSITYISOIKEUDELLISISSA ASIOISSA
KOSKEVAN PUITEOHJELMAN PUOLENVÄLIN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA (2002–
2006)**

{SEC(2005)176}

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	3
1.1.	KERTOMUKSEN TARKOITUS	3
1.2.	YLEISKATSAUS	3
2.	OHJELMAN TAUSTAA	4
3.	KOMISSION ALOITTEET	4
3.1.	EUROOPAN OIKEUDELLINEN KARTASTO	4
3.2.	OIKEUSKÄYTÄNTÖÄ KOSKEVA TIETOKANTA	5
3.3.	TOIMET TIEDOTUKSEN ALALLA	5
3.4.	KONFERENSSIT	6
3.5.	TUTKIMUKSET	6
3.6.	NÄKYMÄT	6
4.	ERITYISHANKKEET	7
4.1.	OHJELMAN ELINKAARI	7
4.3.	MAANTIETEELLINEN JAKAUTUMINEN	7
4.4.	TEEMAKOHTAINEN JAKAUTUMINEN	8
4.5.	TULOSTEN LEVITTÄMINEN	8
4.6.	SEURANTA JA VALVONTA	8
5.	VALTIOSTA RIIPPUMATTOMILLE JÄRJESTÖILLE ANNETUT TUET	9
6.	PÄÄTELMÄT: OHJELMAN VAIKUTUS JA TULOKSET	9

1. JOHDANTO

1.1. KERTOMUKSEN TARKOITUS

Yhteisön yleisistä toimintapuitteista oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi yksityisoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 743/2002¹ 15 artiklan 1 kohdassa säädetään, että komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle ohjelman puolivälissä kertomuksen sen täytäntöönpanosta.

Tässä kertomuksessa kuvataan ohjelman täytäntöönpanon edistymistä sen hyväksymisestä huhtikuussa 2002 alkaen 30. kesäkuuta 2004 saakka. Ohjelmasta rahoitetut ensimmäiset toimet, ovatpa kyseessä sitten komission aloitteet tai erityishankkeiden ja valtiosta riippumattomien toimien yhteisrahoitus, alkoivat vuoden 2002 lopulla. Ainoastaan jotkut niistä on jo saatettu päätökseen. Näin ollen kertomuksessa tarkastellaan erityisesti ohjelman rakennetta ja hallintoa.

1.2. YLEISKATSAUS

Ohjelmalla on neljä tavoitetta:

- edistää oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa erityisesti oikeusvarmuuden varmistamiseksi, oikeussuojan parantamiseksi, oikeuden päätösten ja tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen ja kansallisten lainsäädäntöjen tarvittavan lähentämisen edistämiseksi tai niiden esteiden poistamiseksi, jotka luovat eriarvoisuutta yksityisoikeuden ja siviiliprosessien osalta,
- parantaa jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien keskinäistä tuntemusta yksityisoikeuden osalta,
- mahdollistaa yhteisön oikeudellisten asiakirjojen moitteeton käyttö oikeudellisen yhteistyön alalla yksityisoikeudellisissa asioissa, ja
- parantaa kansalaisten tiedonsaantia oikeussuojakeinoista, oikeudellisesta yhteistyöstä ja jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmistä yksityisoikeuden alalla.

Näiden tavoitteiden toteuttamista varten ohjelma käsittää kolme eri toimityyppiä:

- komission aloitteesta toteutetut erityistoimet,
- yhteisön edun nimissä toteutettavien erityishankkeiden rahoitustoimet (tämä toinen toimityyppi vastaa pääosin aiempaa, vuonna 2001 yksityisoikeuden alaa koskenutta Grotius-ohjelmaa².)
- toimet, joilla annetaan rahoitustukea valtiosta riippumattomien järjestöjen toiminnalle.

¹ EYVL L 115, 1.5.2002, s. 1.

² EYVL L 43, 14.2.2001, s. 1.

Komission aloitteesta toteutetuista toimista ohjelmasta on toistaiseksi rahoitettu pääasiassa kolme suurta hanketta (Euroopan oikeudellinen kartasto, oikeuskäytäntöä koskeva tietokanta ja oikeusalan toimijoille tarkoitettu tiedotuskampanja) sekä konferensseja ja tutkimuksia.

Erityshankkeista voidaan todeta, että ensimmäiset kolme ehdotuspyyntöä tuottivat 106 yhteisrahoituspyyntöä, joista hyväksyttiin 51 (17 kunakin vuonna). Ohjelmasta on myös tuettu kahden valtiosta riippumattoman järjestön toimia.

Talousarvioon (budjettikohta 18 06 01 02) kirjatut maksusitoumuksiin käytettävät maksumäärärahat olivat 3 000 000 euroa vuosina 2002 ja 2003 ja 3 750 000 euroa vuonna 2004. Vuoden 2005 talousarvion määrä on niin ikään 3 750 000 euroa.

2. OHJELMAN TAUSTAA

Ohjelmalla jatketaan aiempia ohjelmia: Grotius (1996–2000), Grotius civil (Grotius-ohjelman yksityisoikeudellinen osa, 2001) ja Schuman (1999–2001).

Ohjelman hyväksyminen vuonna 2002 ilmensi komission toivetta valvoa yhteisön oikeuden asianmukaista soveltamista yksityisoikeuden alalla. Sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan vaativien yhteisten sääntöjen asianmukainen soveltaminen edellyttää, että sisämarkkinoita säätelevät säännöt tunnetaan ja että niitä ymmärretään ja sovelletaan kuten kansallisia sääntöjä.

3. KOMISSION ALOITTEET

3.1. EUROOPAN OIKEUDELLINEN KARTASTO

Euroopan oikeudellinen kartasto on tietotekninen väline, joka on ollut käytössä maaliskuusta 2004 alkaen Internet-osoitteessa http://europa.eu.int/comm/justice_home/judicialatlascivil/html/index_fi.htm. Tietokanta on olemassa kaikilla Euroopan unionin virallisilla kielillä. Kartaston avulla alan ammattilaiset ja kansalaiset voivat määrittää helposti, mihin viranomaisiin on otettava yhteyttä erityisesti seuraavissa kysymyksissä:

- toimivaltaisten tuomioistuinten etsiminen,
- asiakirjojen tiedoksianto,
- todisteiden vastaanottaminen,
- tuomioiden täytäntöönpano, ja
- eräät muut kysymykset.

Näihin kysymyksiin liittyvät menettelyt helpottuvat, kun käyttäjä voi ladata tietokannasta lomakkeita, jotka on täytettävä tiettyjen säädösten soveltamista varten.

Tämän toimen talousarvio on ensimmäisen osuuden (perustaminen) osalta 483 331 euroa ja toisen osuuden (päivitys) osalta 182 340 euroa.

3.2. OIKEUSKÄYTÄNTÖÄ KOSKEVA TIETOKANTA

Internetissä avataan vuonna 2005 tietokanta, johon kerätään jäsenvaltioiden tuomioistuinten tuomiot ja päätökset. Se koskee seuraavien oikeudellisten asiakirjojen soveltamista: ns. Bryssel I -asetus (tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annettu neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001), vuoden 1968 Brysselin yleissopimus, vuoden 1988 Luganon yleissopimus ja ns. Bryssel II -asetus (asetus (EY) N:o 2201/2003, jota alettiin soveltaa 1. maaliskuuta 2003 ja jolla korvattiin aiempi Bryssel II -asetus).

Kerättyjä tietoja tarkastelemalla voidaan arvioida kyseisten oikeudellisten asiakirjojen toimintaa. Kyseisellä aloitteella edistetään myös yhteisön normien yhdenmukaista soveltamista kansallisissa tuomioistuimissa.

Toimi käynnistettiin vuonna 2002, ja sen soveltamisala ulotettiin Bryssel II -asetukseen vuonna 2004.

Tämän toimen talousarvio on ensimmäisen osuuden (perustaminen) osalta 204 725 euroa ja toisen osuuden (tietosivujen laatiminen) osalta neljän vuoden ajan enintään 1 000 000 euroa.

3.3. TOIMET TIEDOTUKSEN ALALLA

Tampereella 1999 kokoontunut Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota aloittamaan tiedotuskampanjan, jonka tarkoituksena oli kertoa oikeusalan toimijoille yksityisoikeutta koskevasta yhteistyöstä Euroopan yhteisössä. Toimi käynnistettiin vuonna 2002, ja kampanja aloitettiin tosiasiallisesti toukokuussa 2004.

Siihen kuuluvat erityisesti seuraavat toimet:

- Yksityisoikeudellisen yhteistyön yhteisön oikeudellisia asiakirjoja koskevan ns. taskuoppaan laatiminen ja jakelu oikeusalan toimijoille
- Portaalisivuston kehittäminen. Siihen voi kampanjan aikana tutustua Internet-osoitteessa <http://www.eurocivil.info>
- Mainosten julkaiseminen oikeusalan lehdissä
- Suhteet tiedotusvälineihin (*Media relations*)
- Yksityisoikeutta koskevien konferenssien edistäminen kaikissa jäsenvaltioissa.

Toimen talousarvio on 829 733 euroa.

Maaliskuussa 2005 käynnistetään uusi tiedotuskampanja, joka on tarkoitettu uusien jäsenvaltioiden oikeusalan toimijoille. Kaavailtu talousarvio on 400 000 euroa.

3.4. KONFERENSSIT

Ohjelmasta rahoitettiin muun muassa seuraavat konferenssit:

- Komission ja Euroopan neuvoston yhdessä järjestämä konferenssi ”Kohti kansalaisten parempaa oikeussuojaa” kokosi noin 200 henkilöä Brysseliin lokakuussa 2002. Talousarvio oli 100 000 euroa.
- Italian kanssa järjestettiin sen puheenjohtajuuskaudella lokakuussa 2003 Leccossa konferenssi perheoikeudesta. Talousarvio oli 200 000 euroa.

3.5. TUTKIMUKSET

Ohjelmasta on rahoitettu seuraavat tutkimukset:

- Vertaileva tutkimus elatusvaateiden perimisestä jäsenvaltioissa (tutkimus valmistui marraskuussa 2003). Talousarvio oli 68 800 euroa.
- Uhrien vahingonkorvausta koskeva tutkimus (vielä kesken). Kaavailtu talousarvio on 89 510 euroa.

3.6. NÄKYMÄT

- Euroopan neuvoston kanssa järjestettiin monenkeskinen konferenssi parhaista siviiliprosessikäytännöistä Euroopassa lokakuussa 2004.
- Tutkimus yhteisön lainsäädännön vaikutuksista maksukyvyttömyyteen.
- Toteutettavuustutkimus rakenteen tai verkoston luomisesta eurooppalaisen tutkimuksen lisäämiseksi kansainvälisen yksityisoikeuden, yksityisoikeuden ja siviiliprosessin alalla yhteisön näkökulmasta.
- Sellaisten oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa koskevien uusien tiedotustoimien toteuttaminen, jotka on tarkoitettu erityisesti antamaan tietoa suurelle yleisölle niistä mekanismeista ja mahdollisuuksista, joilla he voivat suojata oikeuksiaan.
- Kyseisten aloitteiden vaikutusta lisätään yksityisoikeuden eurooppalaisella teemapäivällä. Sillä aiotaan kiinnittää huomiota vanhempien toteuttamiin lapsikaappauksiin ja ehkäistä niitä ns. Bryssel II -asetuksen sääntöjen pelotusvaikutusta korostamalla.
- Kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin kanssa järjestetään yhteisesti konferenssi elatusvaateiden kansainvälisestä perimisestä Euroopan ja koko maailman tasolla.
- Ns. Bryssel I -asetuksen täytäntöönpanoa koskevan arviointitutkimuksen aloittaminen.
- Euroopan oikeusalueen toteuttamisen tukemiseksi käynnistetään kokeilututkimuksia yksityisoikeudellisissa asioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla, jotta sisämarkkinoiden neljää vapautta koskevat esteet voitaisiin yksilöidä selkeämmin ja kansalaiset ja yritykset osaisivat käyttää tosiasiallisesti niitä oikeuksia, jotka heille yhteisön lainsäädännössä taataan.

4. ERITYISHANKKEET

4.1. OHJELMAN ELINKAARI

Ohjelma toteutetaan tietyn elinkaaren mukaan ainakin kun kyseessä ovat ns. erityishankkeet, joiden elinkaari on kolme vuotta. Kaari alkaa ensimmäisenä vuotena vuotuisella työohjelmalla, jota seuraa ehdotuspyyntö, hankkeiden valinta, sopimusten allekirjoittaminen ja ensimmäiset maksut. Toisena vuonna hankkeet toteutetaan. Kun niitä on toteutettu 12 kuukauden ajan, niiden toteuttajilla on vielä kolme kuukautta aikaa loppuraportin ja tilinpäätöksen esittämiseen.

VALITUT HANKKEET

– MÄÄRÄ

Kunakin vuonna on valittu 17 hanketta, mikä tekee 51 hanketta ohjelman kolmen ensimmäisen vuoden aikana. Ehdotusten määrä laskee sekä vuodesta toiseen että suhteessa aiempiin ohjelmiin Grotius, Grotius civil ja Schuman.

– TAVOITTEET

Valtaosa valituista hankkeista koskee ohjelman neljästä tavoitteesta kahta seuraavaa tavoitetta: ”edistää oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa” ja ”mahdollistaa yhteisön oikeudellisten asiakirjojen moitteeton käyttö oikeudellisen yhteistyön alalla yksityisoikeudellisissa asioissa”.

– TOTEUTTAMINEN

Suurin osa toimista on:

- tutkimuksia
- koulutustilaisuuksia
- harjoittelujaksoja ja virkamiesvaihtoja
- konferensseja, seminaareja ja tapaamisia
- julkaisuja (kirjalliset tai Internetissä julkaistut)

tai yhdistelmänä kahta tai useampaa toimityyppiä.

4.3. MAANTIETEELLINEN JAKAUTUMINEN

Liitteessä 3 olevassa taulukosta käy ilmi, että 88 prosenttia ehdotuksista tuli kuuden eri jäsenvaltion (Belgia, Espanja, Italia, Ranska, Saksa ja Yhdistynyt kuningaskunta) elimiltä, ja niille myönnettiin 90 prosenttia hankkeista. Vastaava tilanne oli jo pantu merkille aiemmissa ohjelmissa.

Yksityiskohtaisempi selvitys osoittaa, että vuonna 2004 komissio vastaanotti 27 erityistoimiehdotusta 16 elimeltä viidestä jäsenvaltiosta. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että vuonna 2003 komissio sai 35 ehdotusta 34 elimeltä yhdeksästä jäsenvaltiosta, ja vuonna

2002 saatiin 44 ehdotusta 36 elimeltä 11 jäsenvaltiosta ja yhdestä yhteisön ulkopuolisesta maasta (Sveitsi). Havaittavissa oleva tiivistyminen ei ole siis ainoastaan maantieteellistä; ehdotuksia ja ennen kaikkea ehdokkaita on entistä vähemmän.

Ei pidä kuitenkaan luulla, että hankkeet tulisivat ainoastaan tietyistä maista. Hankkeita ehdottavat usein elimet, joilla on kansainvälinen tehtäväkenttä ja jotka toimivat monessa eri maassa.

Vaikka vuonna 2004 hankevästävää oli vain viidestä jäsenvaltiosta, yhdessä tai useammassa ehdotuksessa oli työohjelman mukaisesti mukana myös seitsemän muuta jäsenvaltiota (Alankomaat, Itävalta, Portugali, Ruotsi, Suomi, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta), kolme uutta jäsenvaltiota (Latvia, Puola ja Unkari), yksi ehdokasmaa (Romania) ja yksi yhteisön ulkopuolinen maa (Yhdysvallat).

4.4. TEEMAKOHTAINEN JAKAUTUMINEN

Yhteisrahoitettujen hankkeiden jakautumista niissä käsiteltyjen yksityisoikeuden osa-alueiden mukaan koskevat tilastot eivät kerro paljoakaan, koska monet hankkeet koskevat samanaikaisesti useampaa aihetta tai yhteisön asiakirjaa, jopa yhteistyötä yleensä, ja koska monet muut oli luokiteltava ”sekalaisein”.

Liitteessä 4 on täydellinen luettelo vuosina 2002–2004 valituista erityishankkeista.

4.5. TULOSTEN LEVITTÄMINEN

Yhteisrahoitettujen toimien tulosten levittämiseen kiinnitetty huomio oli eräs ohjelman merkittävistä uutuuksista aiempiin kertomuksiin verrattuna.

Toimen tuloksia levitetään yleensä seuraavilla tavoilla: konferenssiasiakirjojen lähettäminen tai jakaminen osallistujille; konferenssiasiakirjojen lähettäminen tai jakaminen osallistujille ja muille henkilöille, tulosten ja/tai asiantuntijaraporttien julkistaminen yleisölle avoimella Internet-sivustolla; kirjojen tai esitteiden julkaiseminen.

Laajan levikin varmistamiseksi toimien tulokset esitetään yleensä Internetissä. Tämä pätee erityisesti konferensseja koskeviin hankkeisiin. Koulutusseminaarien tulosten julkistamisella on toinen vaikutus: osallistujat voivat jakaa kollegojen kanssa koulutustilaisuuksissa saadut kokemukset ja opit.

4.6. SEURANTA JA VALVONTA

Hankkeiden valvonnassa on useampi vaihe:

Valintaprosessin aikana komission rahoitusyksiköt tarkistavat, että talousarviot ovat tukikelpoisia ja asianmukaisesti esitettyjä. Mikäli näin ei ole, ne ottavat yhteyttä tilaajiin, jotta nämä korjaisivat virheet. Tukisopimus tehdään vain, jos talousarviosta päästään sovintoon.

Hankkeiden toteuttamisaikana on yleistä, että komission virkamies osallistuu konferenssien ja seminaarien kaltaisiin toimiin. Sen sijaan vertailuajanjaksolla välivaiheen kertomuksesta tai asiantuntijoiden käynneistä ei oltu sovittu.

Hankkeiden päättyessä tuensaajalle maksetaan avustuksen saldo vasta kun komissio on hyväksynyt loppuraportin, olipa kyse sitten asia- tai rahakysymyksistä.

Rahoitusyksiköt analysoivat erityisesti raportin liitteenä olevat tositteet (esim. laskut) otannan perusteella.

5. VALTIOSTA RIIPPUMATTOMILLE JÄRJESTÖILLE ANNETUT TUET

Rahoitusta voidaan myöntää valtiosta riippumattomien järjestöjen vuotuisissa toimintaohjelmissa vahvistettujen toimien tukemiseksi.

Puiteohjelman tähän osaan osallistuminen on ollut vähäistä, sillä kahden ensimmäisen vuoden aikana esitettiin ainoastaan viisi yhteisrahoitushakemusta, joista kolme hyväksyttiin. Tukea saivat seuraavat kaksi järjestöä:

- vuosina 2003 ja 2004 PEOPIL (*Pan European Organisation for Personal Injury Lawyers*, yleiseurooppalainen henkilövahinkoasioita hoitavien asianajajien järjestö), jonka tavoitteena on kehittää ruumiinvammojen korjaamista Euroopassa käsittelevien asianajajien yhteistyötä ja keskinäisiä suhteita ja edistää ruumiinvammoista kärsineiden kuluttajien oikeussuojaa.
- vuonna 2004 CEFL (*Commission on European Family Law*, Euroopan perheoikeuskomitea), jonka päämääränä on laatia periaatteita perheoikeuden alan yhdenmukaistamista varten.

6. PÄÄTELMÄT: OHJELMAN VAIKUTUS JA TULOKSET

Puiteohjelma alkoi toimia vasta runsaat kaksi vuotta sitten. Rahoitetuista hankkeista harva on vielä saatettu päätökseen. Näin ollen on vielä liian aikaista arvioida perusteellisesti ohjelman vaikutusta ja tuloksia. Ensi vuonna ohjelma arvioidaan uusimista varten. Arvioinnin tulokset toimitetaan Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

Jo toteutettavien komission merkittävimpien aloitteiden tavoitteena on erilaisten ja toisiaan täydentävien keinojen kautta tiedottaa oikeusalan ammattilaisille ja suurelle yleisölle Eurooppa-oikeuden viimeaikaisesta kehittymisestä yksityisoikeuden alalla, joka on täydessä muutosvaiheessa. Erityisesti kiinnitetään huomiota käytännöllisesti ja suoraan käytettävissä oleviin tietoihin erityisesti uusia viestintätekniikoita käyttämällä.

Erityishankkeiden valinta vuosina 2002–2004 osoittaa, että erityistä huomiota on kiinnitetty sellaisiin hankkeisiin, jotka vastaavat parhaiten nykyisiin ensisijaisiin tavoitteisiin yksityisoikeuden alalla. Vaikka kolme ensimmäistä ehdotuspyyntöä tuottivat niukasti ehdotuksia (106 ehdotusta, joista 51 hyväksyttiin), oli kuitenkin mahdollista valikoida mielenkiintoisia hankkeita, joilla edistetään uusia yhteisön oikeudellisia asiakirjoja koskevaa oikeusalan toimijoiden tuntemusta ja joiden ansiosta kyseiset toimijat voivat tavata ja vaihtaa mielipiteitä. Voidaan vain pahoitella sitä, että hankkeita tuomarivaihdosta tai tiedotustoimista ei käytännöllisesti katsoen ole esitetty.

Talousarviosta on varattu pieni osa valtiosta riippumattomien järjestöjen yhteisrahoittamiseen, mutta tästä esitettiin kahtena ensimmäisenä vuotena vain muutama hakemus.

Ohjelman alku on ollut tyydyttävä. Ohjelmalla on jo korvaamaton asema komission politiikassa yksityisoikeuden alalla erityisesti siksi, että se tukee osaltaan yhteisön oikeudellisten asiakirjojen käytännön hallinnointia.